

מאור הזית

דברי תורה משלח מערכת מכון עלה זית

שנה ב: גליון כד | שבת קודש פרשת ויקהל פקודי-החודש | כ"ה אדר ה'תשפ"ו

מאור החכמה

הגון עליכם בצלאל

ובצלאל בן אורי בן חור למטה יהודה עשה

את כל אשר ציוה ה' את משה (לח, כב).

כתב רש"י וז"ל, אשר ציוה משה אין כתיב כאן, אלא כל אשר ציוה ה' את משה, אפילו דברים שלא אמר לו רבו הסכימה דעתו למה שנאמר למשה בסיני. כי משה ציוה לבצלאל לעשות תחילה כלים ואחר כך משכן, אמר לו בצלאל, מנהג עולם לעשות תחילה בית ואחר כך משיים כלים בתוכו. אמר לו, כך שמעתי מפי הקב"ה, אמר לו משה, בצל אל היית, כי בוודאי כך צוה לי הקב"ה, וכן עשה המשכן תחילה ואחר כך עשה הכלים, עכ"ל.

ומקור הדברים הוא בגמרא בברכות (נה, א), שאמרו שם שבצלאל על שם חכמתו נקרא, והיינו על שם חכמתו שהשיג מדעתו להקדים את עשיית המשכן לכליו, וכיון בזה לדעתו של הקב"ה, עד שקרא עליו משה "שמצל אל היית וידעת".

וצריך להבין, וכי דבר זה הוא עיקר ההוכחה לגודל חכמתו של בצלאל, הלא טען בזה סברא פשוטה, שמנהגו של עולם לעשות תחילה בית ואחר כך להשים את הכלים בתוכו, לכאורה היה ראוי יותר לפרש את חכמתו בעצם עשיית כל מלאכת המשכן, וכמו שמצינו בפסוק שמתאר את חכמתם של בצלאל וכל עושי המלאכה בידיעת האומנות והמלאכות, כדכתיב (לעיל לא, ג-ה) "ואמלא אותו רוח אלקים בחכמה ובתבונה ובדעת ובכל מלאכה, לחשוב מחשבות לעשות בזהב ובכסף ובנחושת, ובחרושת אבן למלאות ובחרושת עץ לעשות בכל מלאכה". וכן כתיב (לעיל לה, לה) "מלא אותם חכמת לב לעשות כל מלאכת חרש וחושב ורוקם בתכלת ובארגמן בתולעת השני ובשש ואורג עושי כל מלאכה וחושבי מחשבות".

ויש להוסיף, שהרי בהמשך הגמרא שם אמרו, "אמר רב יהודה אמר רב, יודע היה בצלאל לצרף אותיות שנבראו בהן שמים וארץ, כתיב הכא (לעיל לה, לא) וימלא אותו רוח אלקים בחכמה ובתבונה ובדעת, וכתיב התם

מאור הציפיה לישועה

אחכה לו בכל יום

שיבוא

לאחר שעזב הגאון הבית הלוי זצ"ל את רבנות העיר סלוצק, נמנה וגמר בדעתו כי יותר לא יסכים לקבל על עצמו עול רבנות, אלא ישב במקומו על התורה ועל העבודה מבלי מפריעים. יום אחד באו אליו נכבדי הקהל של העיר בריסק ושטחו בפניו את בקשתם, שיאות לכהן פאר כרב ומורה צדק בעירם. הבית הלוי לא נענה להפצרותיהם, וטעמו ונימוקו עמו, כי כבר גדר בעדו והחליט שאינו חפץ יותר בכך. נכבדי קהל בריסק התעקשו וטענו בפני הבית הלוי, "איך יכול כבוד הרב לסרב כאשר עשרים וחמשה אלף איש מצפים ומשתוקקים לבואו?". מיד קיבל הבית הלוי את דבריהם,

(משלי ג, יט) ה' בחכמה יסד ארץ כונן שמים בתבונה, וכתיב (שם פסוק כ) בדעתו תהומות נבקעו", ואם כן מדוע לא אמרו שנקרא על שם חכמתו שבצל אל היה והשיג את חכמתו של הקב"ה שיסד בה את העולם, וידע לצרף אותיות שנבראו בהן שמים וארץ, שחכמה זו גדולה ועצומה יותר ממה שכיון מסביר לאופן הציווי בסדר עשיית המשכן וכליו.

ויש להגדיל את התמיהה, על פי מה שכתב בדברי דוד להט"ז, שבדאי לא טעה משה בדבר, אלא ידע שכן ציוה הקב"ה, לעשות משכן תחילה ואחר כך כלים, וכסדר הציווי שנאמר לו בפרשת כי תשא (לעיל לא, ז-יא). אלא שמאחר שבציווי שנאמר לו בפרשת תרומה הקדים הקב"ה את הכלים למשכן, הבין מכך משה רבינו שרצונו של הקב"ה שיהפוך את סדר הדברים לבצלאל, ויאמר לו תחילה את מצות עשיית הכלים ואחר כך יאמר לו את מצות עשיית המשכן, כדי להעמידו בכור המבחן ולנסותו אם יכוון בדעתו לדעת עליון, וכפי שמדויק בלשון הגמרא בברכות "בשעה שאמר לו הקב"ה למשה לך אמור לו לבצלאל עשה לי משכן ארון וכלים, הלך משה והפך, ואמר לו עשה ארון וכלים ומשכן".

והוא פלא גדול, מדוע נבחר ענין זה דוקא כדי לנסות את בצלאל ולבחון את גודל חכמתו ותבונתו, אחר שחכמתו גדלה עד רום שמים. ואף שכל חכמתו ותבונתו ניתנו לו מאת הקב"ה, כדכתיב (לעיל לא, ג) "ואמלא אותו רוח אלקים בחכמה ובתבונה וגו'", מכל מקום מפשטות לשון הפסוקים נראה שהקב"ה השפיע לבצלאל רוח חכמה ובינה עוד בטרם העמידו בכור המבחן אם ידע לכוון את סדר עשיית המשכן וכליו, ואם כן תגדל התמיהה, מאחר שכבר נתמלא בצלאל ברוח אלקים וכבר ניתנה החכמה בלבו, לאיזה צורך יש לבחון אם יוכל לכוון מסביר לדעת עליון בסדר עשיית המשכן וכליו.

ויש לבאר, שמאחר שהקב"ה הוריד את הנשמה ממקור מחצבתה בגבהי מרומים ושתלה בגוף האדם עלי ארץ, אם כן עיקר רצונו **המשך בעמוד 2**

ואמר להם, "אלבש את החליפה ומיד אבוא עמכם". כי לבו הרחום והאציל לא היה מסוגל להשיב ריקם את פניהם של כל כך הרבה יהודים. החפץ חיים זצ"ל שעמד במקום וראה את המחזה, התפעל מאד מן הדברים ואמר, "אם ציפיתם של עשרים וחמשה אלף אנשי בריסק עוררה את הבית הלוי לוותר על הגדר שקיבל על עצמו, ופעלה עליו להיעתר תיכף ומיד למלא את מבוקשם, על אחת כמה וכמה שציפיתם של רבבות אלפי ישראל לביאת המשיח במהרה, יש בכוחה לפעול ולעורר בשמי מרומים שלא להשיב את פניהם ריקם, ולהחיש את הגאולה בביאת משיח צדקנו. אין זאת אלא שאין ציפיתנו שלימה, ואין ההשתוקקות מעומק הלב. אומרים אנו "אחכה לו בכל יום שיבוא", אבל לבנו כל עמנו!".

מאור הזהב Silence is Golden

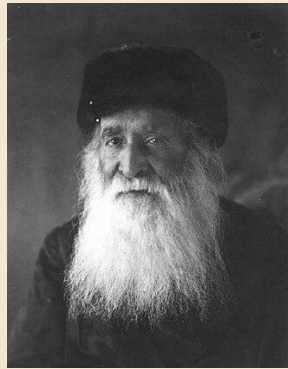
In *Parshiyos Vayakhel* and *Pekudei*, the Torah discusses the Mishkan and the *bigdei kehunah* in great detail. Although the majority of the *pesukim* match the *pesukim* in *Parshiyos Terumah* and *Tetzaveh* almost exactly, there are some minor differences between the two. In his *sefer Ohel Yehoshua* (*derush alef*), Rav Yehoshua Heller identifies at least ten differences. He explains that the plan for the Mishkan of the pre-*eigel* era was quite different from the Mishkan of the post-*eigel* era; hence the differences in the *pesukim*.

In *Parshas Tetzaveh* the *pasuk* says (*Shemos* 28:34) that attached to the bottom of the *me'il* were golden bells (*paamon zahav v'rimon*). In *Pekudei* (39:26), the word gold is missing. The Torah simply mentions the bells (*paamon v'rimon*). This omission teaches that before the *eigel* the gold was "in the open," whereas after the sin of the *eigel* *hazahav* the gold must be hidden. "Ein kateigor naaseh saneigor—The prosecutor does not defend" (*Rosh Hashanah* 26a).

There is a well-known *machlokes* between Rashi and Ramban regarding the golden bells. According to Rashi, the bells and the woolen *rimonim* hung side by side. However, Ramban says that the golden bells were inside the woolen *rimonim*.

Targum Onkelos in *Tetzaveh* interprets the *pasuk* like Rashi, explaining that the golden bells were next to the *rimonim*. Surprisingly, in *Pekudei* he says that the golden bells were inside the *rimonim*, reflecting the opinion of Ramban. The *pasuk* in *Pekudei* also reads better with Ramban's interpretation, as the *pasuk* says twice that the bells went inside the *rimonim*.

Apparently, *Targum* understood that after the *eigel* a change occurred; the gold now had to be hidden. In *Tetzaveh*, before the *eigel*, the word "*b'socham*" simply means that the bells should be among the *rimonim*. After the *eigel*, in *Pekudei*, the golden bells were inside the *rimonim*.

Harav Yitzchok Yerucham Diskin
son of Maharil Diskin

The *choshen*, *eifod* and *tzitz* contained gold; the *kohen gadol*, therefore, did not enter the *Kodesh Hakadashim* while wearing them. According to Rashi, he also didn't wear the *me'il* because the golden bells were exposed. But according to Ramban and *Targum*, the gold was hidden in the *rimonim*, and the rest of the *me'il* was made of *techeiles* wool. If so, wonders *Maharil Diskin*, why couldn't the *kohen gadol* wear the *me'il* in the *Kodesh Hakadashim*?

Maharil Diskin answers that the *kohen gadol* could have worn the *me'il* in the *Kodesh Hakadashim*, but he didn't because of a technical difficulty. The *me'il* is referred to as the "*me'il ha'eifod*" (see *Shemos* 28:31, *Rashi*) because the belt of the *eifod* is supposed to gird the *me'il*. Without the *eifod*, the *me'il* can't be worn properly.

Chizkuni says that the ringing of the bells was only necessary when other *kohanim* served alongside the *kohen gadol*. The bells reminded the *kohen gadol* that he was different than the other *kohanim*. On Yom Kippur, however, when only the *kohen gadol* does the *avodah*, this reminder is not needed.

Rabbi Ami Cohen suggested another answer to *Maharil Diskin's* question. A *shofar* with a golden mouthpiece inside may not be used on Rosh Hashanah (*Gemara Rosh Hashanah* *ibid.*). Rashi explains that although the golden mouthpiece isn't visible, the sound is with the gold. Simply understood, the sound of the *shofar* is distorted through the gold. However, *Yom Teruah* offers another explanation. Since the sound comes from the gold, and the sound is heard openly, the problem of "the accuser acting as the defendant" exists even though the gold is concealed.

Based on this, even according to Ramban, the ringing of the golden bells made the *me'il* unfit for use in the *Kodesh Hakadashim* on Yom Kippur (especially considering that the *pasuk* says that the purpose of the bells was for them to be heard in the *Kodesh*).

לא היתה מתקיימת בזה תכלית הכוונה העליונה. ועל ענין זה נאמר עליו "בצל אל היית", שזהו עיקר המעלה, להעלות גם את הדברים הפשוטים להיות בצלו של הקב"ה.

ובזה יומתק לשון הגמרא בברכות בתחילת הסוגיא, שאמרו שם, "אמר לו הקב"ה למשה, משה, הגון עליך בצלאל, אמר לו, רבונו של עולם, אם לפניך הגון לפני לא כל שכן, אמר לו, אף על פי כן לך אמור להם. הלך ואמר להם לישראל, הגון עליכם בצלאל, אמרו לו, אם לפני הקב"ה ולפניך הוא הגון לפנינו לא כל שכן". והוא קצת פלא שנקטו דוקא לשון "הגון". אמנם יש לפרש שלשון זה מורה על חכמה ותבונה בפשטי העניינים בעולם הזה, כי לא די במה שנתמלא ברוח אלקים בלבד, אלא צריך שיתפשט הדבר בכל שיעור הקומה, עד שיהיה האדם הגון וישר בכל ענייניו.

המשך מעמוד 1 הוא שיבוא האדם לשלימות החכמה והמעלות העליונות בתוך המציאות של העולם הזה, ואם יתעלה האדם במדריגות ובהשגות עד שאין עסקו אלא בכוונות ויחודים, ושם הוא חכם ומבין מדעתו, אבל אין בכוחו לצמצם את דעתו וחכמתו להבין ולהשכיל היטב בפשטי ההלכות, הרי לא זו היא הכוונה העליונה, אלא תכלית ביאת האדם לעולם המעשה היא בכדי שחכמתו והשגתו תתלבש אפילו בדברים הפשוטים, וגם בהם ידע לכוון לרצונו ודעתו של הקב"ה.

ולכן עיקר מה שנסתבך בצלאל הוא במה שידע לכוון לדעתו של מקום בסדר עשיית המשכן וכליו, כי אף שהיה יודע לצרף אותיות שנבראו בהן שמים וארץ, וידע לכוון לסודו של המשכן ופנימיותו, מכל מקום אם לא היה הדבר יורד ומתפשט עד שהיה יודע לכוון לדעת עליון בפשט המצוה,